

Prof. Dr. Semra Ögel (1932-2024)*

Süreyya EROĞLU BİLGİN

Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,
Isparta, Türkiye, sureyyaeroglu@sdu.edu.tr (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

1932 yılında İstanbul'da doğan Prof. Dr. Semra Ögel, Ankara Maarif Koleji'nden 1949'da mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdikten sonra 1954 yılında, aynı üniversitenin sanat tarihi bölümünde, Prof. Dr. Oktay Aslanapa yönetiminde "Anadolu Selçuklu Kervansaraylarının Tezyinatı" başlıklı yüksek lisans çalışmasını tamamlamıştır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü'nde, Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı üzerine Prof. Dr. Kurt Erdmann ile başladığı doktora çalışmasını 1962 yılında Prof. Dr. Oktay Aslanapa yönetiminde tamamlayarak doktor ünvanını almıştır. 1969'da Doçent ünvanını alan Ögel, 1969-1971 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde akademik çalışmalarını sürdürmüştür; 1971 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi'nden aldığı, Mimarlık ve Sanat Tarihi Kürsüsü'nü yönetme çağrısı üzerine Profesör ünvanıyla İTÜ'de akademik hayatına devam etmiştir. Ögel, mimarlığın 1960'larda başlayan dönüşümüne yakından tanıklık etmiş ve mimarlık tartışmalarını birincil metinlerden izlemiş olmanın öngörüsüyle, 1970'li yılların ortasında endüstri ürünlerinin tasarımını konu alan bir dersin Mimarlık Fakültesi'nin programına girmesine öncülük etmiştir.

Ögel'in Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi'nde, Mimarlık Bölümü'nde başlayan "İTÜ Dönemi" 1983 yılı itibarıyla Mimarlık Fakültesi'nde devam etmiş, aynı dönem içinde İTÜ'nün iki ayrı enstitüsüne "Mimarlık Tarihi" ve "Sanat Tarihi" programlarını kazandırmıştır. 1986-87 akademik yılında, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde açılan Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nın kurucu başkanı olan Prof. Dr. Semra Ögel, 1999 yılında emekli oluncaya dek bu görevini özveriyle sürdürmüştür.

Sanat ve mimarlık tarihinin çeşitli konularında araştırmaları bulunan Prof. Dr. Semra Ögel'in yayınlarında Anadolu Selçuklu Sanatının özel bir yeri vardır. Ögel'in doktora tezi "Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı" başlığıyla ilk kez 1966 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmış, 1987 yılında ise aynı kurum tarafından 2. baskısı yapılmıştır. Ögel'in Selçuklulara olan ilgisi, sanat tarihi araştırma yöntemlerine getirdiği farklı bakış açısıyla tüm Selçuklu mimarlığını çeşitli düzlemlerde yorumladığı "Anadolu Selçuklu Sanatı Üzerine Görüşler" adlı kitapla kapsamlı bir bütünlüğe ulaşmıştır. Anadolu Selçuklu konusundaki eserleri, Anadolu'ya sadece bilimsel ve tarihsel açıdan değil, toplum ve inanç dünyasından da bakarak değerlendiren ufuk açıcı çalışmalardır. 1972 yılında Almanca olarak basılan "Der Kuppelraum in der Turkischen Architektur/Türk Mimarlığında Kubbeli Mekân" adlı kitabı, daha sonraki çalışmalarında başat nokta oluşturacak ikinci temaya işaret eden öncül bir eserdir. Ögel'in çok yönlülüğünün emaresi, doğuya olduğu kadar batıya dönük yüzünü de yansıttığı, 1977 yılında yayımlanan "Çevresel Sanat: Çağımızda Çevre Yaratma, Etkileme ve Yorumlama" adlı kitabı, her ne kadar diğer çalışma alanlarından ayrı gibi görünse de O'nun yorum dünyasıyla uyum içindedir. Ögel, yılların getirdiği birikim ve gözlemlerle zenginleşen sanata ve mimariye

* Bu vefeyat yazısını yazarken "Semra Ögel'e Armağan: Mimarlık ve Sanat Tarihi Yazıları" adlı armağan kitabının önsözünden alıntılar yapılmıştır.

karşı bütünüleyici yaklaşımını, 90'lı yıllarda bir dizi makale ve bildiri ile ortaya koyar. Editörlüğünü yaptığı, 1996 yılından itibaren aralıksız yayınlanan “Sanat Tarihi Defterleri”, Prof. Dr. Semra Ögel'in sanat tarihçisi-hoca kimliği ve sorumluluğu ile alana yaptığı en önemli katkılardan biridir.

Ögel'in bilimsel alandaki titizliği, seçiciliği ve yetkinliği, yetiştirmiş olduğu öğrencilerinin anlayış ve tutumlarına da yansımıştır. Ögel'in akılla, sağduyuyla, ölçü ve görgüyle sarıp sarmalayarak yetiştirdiği öğrencilerinin Türkiye'nin önde gelen üniversite ve kurumlarında karşımıza çıkması tesadüf değildir. Birçoğu akademisyen, müzeci, yazar, sanatçı, küratör olarak çalışan otuzdan fazla öğrencisi, farklı disiplinler ile sanat tarihini buluşturan çalışmalarıyla Prof. Dr. Semra Ögel ekolünün temsilcileridir. 2000 yılında yetiştirdiği öğrencilerinin çalışmalarından oluşan, “Semra Ögel'e Armağan; Mimarlık ve Sanat Tarihi Yazıları” adlı kitap, Ögel'in ilgi alanlarının zenginliğinin öğrencilerine de yansıdığını göstermiştir. Ögel, mimarlık ve sanat tarihi alanındaki yerleşik kalıpların, önyargıların dışında düşünebilen, öngörülü ve çok yönlü bir sanat tarihçisi olarak eserleriyle yaşamaya devam edecektir. 13 Aralık 2024 yılında İstanbul'da vefat eden Prof. Dr. Semra Ögel, Edirnekapı Aile Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Prof. Dr. Semra Ögel'in farklı alanlardaki birikimine ve çeşitliliğine işaret eden Sanat ve Mimarlık Tarihi alanındaki ana referans kitaplarının listesi aşağıdadır.

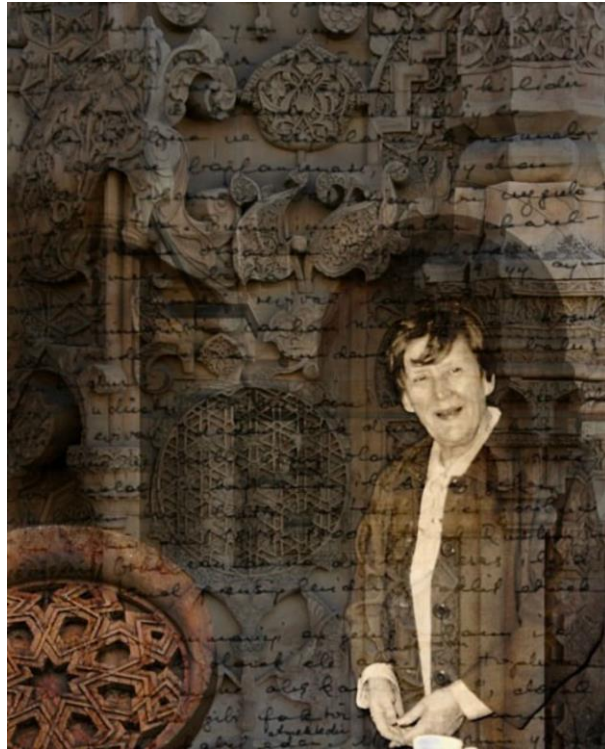
Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı, 1966, Ankara. (2. baskı 1987)

Der Kuppelraum in der Turkischen Architektur, 1972, İstanbul.

Çevresel Sanat: Çağımızda Çevre Yaratma, Etkileme ve Yorumlama, 1977, İstanbul.

Anadolu Selçuklu Sanatı Üzerine Görüşler, 1986, İstanbul.

Anadolu'nun Selçuklu Çehresi, 1994, İstanbul. (Anadolu Selçuklu Sanatı Üzerine Görüşler'in gözden geçirilmiş baskısı)

Prof. Dr. Semra Ögel (1932-2024)